

Balkan åt nordvest (Stara-Planina), hvars hufvudsträckning löper norr om Nischava-floden in i Serbien. Den här ifrågavarande väg går öfver södra gränsen, återfinnes orten Gremada, och det vore icke otroligt, att Babina glava bör sökas vid denna väg mellan Gremada och Nisch, så mycket hellre som vägen här löper fram endast en knapp mil från vägknuten på chausén, der Palanka- och Pirotvägarna mötas. Såsom redan bekant, tågade Tschernajeff vid krigets utbrott från Alexmatz till Banja åt nordost och derifrån åt sydost till Timok och denna samma väg, på hvilken han bröt öfver gränsen samt intog Babina glaya.

10 Antagligen har han också på samma väg bistått Leschanin vid Sait-schar, rörande sig skyddad af bergen inom egen gräns. Numera har han nödgats öfvergifva Palanka och, såsom det synes, äfven vägkanten på chausén och står troligen omkring Gremada, emedan han ännu säges hota Nisch-arméns högra flank, om den skulle söka anfalla Aleximatz.

Ärade läsare behagade vid det anförda jemföra någon karta, som de hafva tillgång till.

20 91 KRIGSTEATERN. II.

Morgonbladet n:o 179, 5. VIII 1876

Det lilla Montenegro har, ehuru nära dess vestra gräns går till hafvet, ingen del i dettas strand. Österrike, som så mödosamt håller ihop, har ansett nödvändigt öka sin sammanhangslöshet med en ytterst smal landremsa längs dalmatiska kusten. Cattaro i botten på en bugtig hafsvik är närmaste hamn för montenegrinerna, hvilkas gräns ligger en half timmes väg derifrån.

Endast här har landet en ordentlig förväg, styckevis färdig till

30 hufvudstaden Cettinje; för öfrigt endast gångstigar och ridvägar, hvilka dock invånarna sjelfva förstå begagna äfven för fordon. Dylika torde de flesta vägar i Herzegovina vara, hvilka man finner utmärkta på karta. Dock framföra både montenegriner och turkar på dem sina bergskanoner.

Äfven på mindre kartor synes, att Montenegros norra gräns mot Herzegovina delas af en djup inskärning, i hvars botten fästet Nikschitsch finnes. Vanligen är äfven Gatzko utsatt fyra mil derifrån rakt i norr. Vägen mellan båda för genom det ofta omtalade, ett par mil långa Duga-passet. Gatzko är rätteligen en bergplatå, 2 500 fot öfver

40 hafvet, och Gatzkofästets namn är Metokia. Den vester om inskärningen framskjutande delen af Montenegro upptages af en annan platå, Grahova. Härifrån leder nu en annan väg tätt österom Bilek eller Biletsch (två mil från gränsen) till Gatzko-platån. Den utmynnar här längre åt nordvest än den förra. Nevesinje finnes litet norr om platåns nordvestra ända och Mostar, såsom alla kartor utvisa, vestligare vid Narenta.

När nu montenegrinerna blefvo tillbakadrifne från trakten af Mostar öfver Gatzko-platån, berättades det, att hufvudstyrkan kommit till Krstatj, en mindre del till Korito. Den förra orten befinner sig vid

50 början af vägen från platån till Nikschitsch, den senare på den nämnda vägen från Grahova – båda på 4 à 5 mils afstånd från gränsen – allt fogelväg; ty isynnerhet vägen från Grahova visar äfven på karta många slingringar, oberäknadt de säkert i verkligheten otaliga stigningar och sänkningar i detta oländiga bergland.

Orten Verbiza, derifrån furst Nikitek' första segertelegram är af-

sändt, återfinnes ej på kartan. Men allt visar, att den måste sökas nära Bilek, således blott ett par mil från gränsen; hvaraf synes, att montenegrinerna nödgats fortsätta sin reträtt ända hit. Men orten Vutschidol, der en Selim pascha skulle blifvit »sönderhuggen», hittas i bergen 4 mil från Bilek åt öster. Här passerar en tvärväg, som från Krstatj leder till Bilek, och hvilken äfven genom en biväg står i direkt förbindelse med Korito. Man kan endast gissa, att montenegrinerna öfver dessa vägar lyckats försätta den förföljande Muktar pascha mellan två eldar. Huru en del af dennes styrka kunnat undkomma, resp. slå sig fram till Bilek, är lika oklart som till vidare montenegrinernas rörelser.

10

I öfrigt visar redan kartan, att montenegrinerna på sitt tåg till Mostar, såsom äfven från Konstantinopel uppgifvits, rörde sig endast på bergen. Mycket annat finnes här väl icke att röra sig på. Men de mera eller mindre befästade orterna i de få floddalarna och på andra odlade trakter: Mostar, Stolacz, Glinbigne, Trebigne, Nikschitsch, Metokia m. fl. befinna sig i turkarnes våld. Floden Narenta, vid hvilken Mostar är beläget, faller vestligt ut i hafvet, och det är en mil söder om dess utlopp den beryktade hamnen vid Klek finnes. Här afskäres nemligen den österrikiska landremsan af en turkarne tillhörig mindre än en half mil lång strand. Trebigne ligger i en annan floddal vester om Grahova helt nära gränsen. Båda dessa städer hafva 12 till 15 tusen invånare. Till Trebigne leder en väg från Bilek, och Mostar kommunicerar med samma stad öfver Stolacz och Glinbigne. Sist anförda sträckning utvisar den egentligen odlade och befolkade delen af Herzegovina, hvilken montenegrinerna ännu alls icke beträdd.

20

92 UPPTÄCKTERNA I DET ÖSTRA INRE AFRIKA.

30

Morgonbladet n:o 180, 7. VIII 1876

Den obekanta delen af inre Afrika har under loppet af de sista årtiondena småningom sammankrympt till en bred gördel längs eqvatorn, under det att alla mer än 10 breddgrader nordligt eller sydligt från linien liggande landsträckor, åtminstone till sina hufvudpunkter, äro undersökta. Men en blick på kartan visar, att äfven detta omkring 20 breddgrader omfattande eqvatorialland är ganska olika känt.

Under det den urgamla frågan om Nilens källor lockade forskningsifvern till de östra delarna, betecknar äfven på de nyaste kartor en stor hvit fläck ett, mellan 30 och 45 längdgraden liggande, ännu helt och hållet okänt högland af oerhörd utsträckning, der den resandes skapande fantasi ännu kan förlägga tillvaron af dvergmenniskor och andra dylika fabler, utan att för närvarande det ringaste behöfva frukta någon vederläggning. Senast har den till Loangokusten nyligen företagna tyska expeditionen som skulle fullfölja den ännu icke utförda planen, att från vestkusten intränga i dessa länder, strandat mot det ogynnsamma klimatet, terrainförhållanden och de der boende stammarnes fiendtlighet.

40

Desto större äro de upptäckter, som under den senaste tiden blifvit gjorda i den östra delen af medel-Afrika. Det har isynnerhet varit tvenne vägar, på hvilka de upptäcktsresande – till nationaliteten hafva de mest varit engelsmän och dernäst tyskar, sökt framtränga till Nilens källor, antingen från Egypten uppför floden, eller ock från Zanzibar tvärs öfver landet. Den förstnämnda vägen, ehuru betydligt längre, har

50